

แนวทางการบริหารจัดการห้องสมุดในศตวรรษที่ ๒๑
ตามหลักสี่ปายะ ๗ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสระบุรี
Guidelines for Library Management in the 21st Century
According to Sappaya 7 of Secondary Schools in Saraburi Province

นรากร กลิ่นหอม*

Narakorn Klinhom

พระมหาอุดร อุตโตโร**

Phramaha Udon Uttaro

อานนท์ เมธีวรฉัตร***

Anond Metheevachatra

สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์, ประเทศไทย
Buddhist Educational Administration Mahachulalongkornrajavidyalaya University
NakhonSawan Campus, Thailand

Email: Ujimsang@gmail.com; Udon921@gmail.com; anond7949@gmail.com

Received: April 07, 2024

Revised: November 01, 2024

Accepted: November 06, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (๑) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการห้องสมุดของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดสระบุรี และ (๒) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารห้องสมุดในโรงเรียนมัธยมศึกษาตามหลักสี่ปายะ ๗ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mix Methods) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารครูบรรณารักษ์ และนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสระบุรี จำนวน ๒๑ โรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๔๑๗ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ มีค่าความเชื่อมั่น .๙๗ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๓ รูป/คน แล้ววิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

* ว่าที่ร้อยตรีนรากร กลิ่นหอม Acting SubLt. Narakorn Klinhom สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ Buddhist Educational Administration Mahachulalongkornrajavidyalaya University NakhonSawan Campus.

** พระมหาอุดร อุตโตโร, ผศ.ดร. Phramaha Udon Uttaro, Asst.Prof.Dr. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ Mahachulalongkornrajavidyalaya University NakhonSawan Campus.

*** ผศ.ดร.อานนท์ เมธีวรฉัตร Asst.Prof.Dr.Anond Metheevachatra มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ Mahachulalongkornrajavidyalaya University NakhonSawan Campus.

ผลการวิจัยพบว่า (๑) สภาพการบริหารจัดการห้องสมุดของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสระบุรี ทั้ง ๔ ด้าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๖$, S.D.= ๐.๕๘) และเมื่อพิจารณาเรียงลำดับรายด้านของการให้บริการ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ด้านบุคลากร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๓$, S.D.= ๐.๕๐) รองลงมาคือด้านทรัพยากรสารสนเทศ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๓$, S.D.= ๐.๕๖) ด้านสภาพแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๑$, S.D.= ๐.๖๐) และด้านการบริการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๕$, S.D.= ๐.๖๖) ตามลำดับ (๒) แนวทางการบริหารจัดการห้องสมุดในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามหลักสี่ปายะ ๗ พบว่า การบริหารห้องสมุดในศตวรรษที่ ๒๑ ประกอบด้วย ๑) ด้านทรัพยากรสารสนเทศตามหลักสี่ปายะ คือ ภัสสะสี่ปายะ หมายถึง มีการแจ้งระเบียบการใช้ห้องสมุดให้นักเรียน ๒) ด้านการบริการตามหลักสี่ปายะ คือ โภชนะสี่ปายะ หมายถึง ห้องสมุดที่มีอาหารที่เป็นความรู้ การให้บริการสืบค้นข้อมูลหนังสือโดยใช้ฐานข้อมูลออนไลน์ ๓) ด้านสภาพแวดล้อมตามหลักสี่ปายะ คือ อาวาสสี่ปายะ หมายถึง ห้องสมุดมีสถานที่ที่เหมาะสม สบาย สงบ ปลอดภัย ไม่มีอันตราย โจร-สี่ปายะ หมายถึง ห้องสมุดเป็นแหล่งรวมความรู้ อุตุสี่ปายะ หมายถึง ห้องสมุดมีสภาพแวดล้อม และ อุณหภูมิที่เหมาะสม อริยาบถสี่ปายะ หมายถึง ผู้ที่อยู่ในห้องสมุดต้องมีอาการสำรวม และ ๔) ด้านบุคลากรตามหลักสี่ปายะ คือ บุคคลสี่ปายะ หมายถึง มีครูบรรณารักษ์ที่คอยให้บริการอย่างเป็นมิตร ครูที่ทำหน้าที่บรรณารักษ์ที่มีวุฒิบรรณารักษ์

คำสำคัญ: แนวทางการบริหารจัดการห้องสมุด; สี่ปายะ ๗; โรงเรียนมัธยมศึกษา

Abstract

The objectives of this research were: (1) to study the status of the library management of the secondary schools, and (2) to study the guidelines for the library management of the secondary schools according to Sappaya 7. This research applied Mixed Methods Research. The sample was 417 school administrators, teacher-librarians, and students from 21 schools in Saraburi Province. The research instruments were the questionnaire and the Semi-structured Interviews. The reliability tests were .97. The statistics used percentage, mean, and standard deviation and collected the transcripts of formal interviews from 13 informants. This research used content analysis to examine the data.

The research results were as follows : 1) The status of the library management of the secondary schools according to Sappaya consisting of 4 aspects found that overall,

it was at a high level ($\bar{X} = 3.96$, S.D.= 0.58). When considering each aspect, it was found that the personnel was at the highest level ($\bar{X} = 4.13$, S.D.= 0.50). The second was the information resource at a high level ($\bar{X} = 3.93$, S.D.= 0.56). The third was the environment at a high level ($\bar{X} = 3.91$, S.D.= 0.60). However, the service was at the lowest level. ($\bar{X} = 3.85$, S.D.= 0.66).(2) The guidelines for the library management of the secondary schools according to Sappaya 7 found that the library management for the 21st century consisted of 1) the information resource according to Sappaya was Bhassa-Sappaya: informing the regulations for the library service to the students, 2) the service according to Sappaya was Bhojana-Sappaya: the library had the food as the knowledge, and searching for the information by the online databases, 3) the environment according to Sappaya was Avasa-Sappaya: the library was the suitable place, comfortable, calm, and safety, Gocara-Sappaya: the library was the resource of knowledge, Utu-Sappaya: the library had the suitable environment and temperature, and Iriyapatha-Sappaya: the people in the library were careful in manner, and 4) the personnel according to Sappaya was Puggala-Sappaya: the library had the teacher-librarians that served friendly and finished in Library Science.

Keywords: The Guidelines for the Library Management; Sappaya 7;
The Secondary Schools

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเรียนรู้มีเป้าหมายสำคัญเพื่อการพัฒนาคนให้มีทักษะในการศึกษา ค้นคว้า แสวงหา ความรู้ได้ด้วยตนเอง มีทักษะการคิดแก้ปัญหาชีวิต และมีทักษะชีวิตพอที่จะดำรงชีวิตและประกอบอาชีพนั้น ๆ ได้ตามสมควร นั่นคือการเรียนรู้ของคนต้องเป็นการเรียนรู้ที่พัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย ซึ่งประกอบด้วย ๔ เสาหลัก ได้แก่ เสาที่ ๑ การเรียนรู้เพื่อรู้ โดยผู้เรียนต้องรู้วิธีที่จะเรียนต่อไป เสาที่ ๒ การเรียนเพื่อปฏิบัติได้จริง เสาที่ ๓ การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุข และเสาที่ ๔ การเรียนรู้เพื่อชีวิต เพื่อการมีชีวิตที่เป็นของตนเอง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ม.ป.ป.) ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.๒๕๔๕ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) และข้อเสนอการปฏิรูป การศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๖๑) ให้ความสำคัญเรื่องการศึกษาตลอดชีวิตและการ เรียนรู้ตลอดชีวิตของคนไทย เพื่อพัฒนาคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกช่วงวัย พัฒนาทักษะให้คนมีการเรียนรู้ต่อเนื่อง

ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ตามที่ปรากฏใน “ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะผู้สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ยั่งยืน” ให้ความสำคัญกับการส่งเสริม การเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มุ่งสร้างกระแสสังคมให้การเรียนรู้เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน มีนิสัย ใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักการอ่านตั้งแต่วัยเด็ก และส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของคนต่างวัย ควบคู่กับการส่งเสริมให้ องค์กร กลุ่มบุคคล ชุมชน ประชาชน และสื่อทุกประเภทเป็นแหล่งเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ สื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย รวมถึงส่งเสริมการศึกษาทางเลือกที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพและสนับสนุนปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญต่อ การพัฒนาตัวบุคคล เศรษฐกิจ สังคมการเมือง และสิ่งแวดล้อมของประเทศชาติและของโลก^๑ โดยสามารถกระทำได้ในทุกช่วงเวลาของชีวิตและ^๒ กระทำได้ทุกสถานที่ ตั้งแต่เกิดจนตาย ครอบคลุมการศึกษาในทุกประเภทและทุกระดับ การศึกษา มีความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันในโอกาสทางการศึกษา ซึ่งมีวิธีการเรียนรู้ ที่หลากหลาย ผสมกลมกลืนไปกับวิถีการดำเนินชีวิตและมีเนื้อหาสาระสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิต ทั้งนี้ ทุกคนมีอิสระในการเลือกสิ่งที่ต้องการจะเรียนรู้ อีกทั้งยังสามารถเลือกวิธีการเรียนที่เหมาะสมกับความสามารถของตนเอง เพื่อที่จะพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องจนเต็มขีดความสามารถ มีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนมีทักษะและเครื่องมือในการ แสวงหาความรู้^๓

สภาพการศึกษาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยนับจากที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ จนปัจจุบัน ก็ยังคงมีปัญหา เห็นได้จากงานวิจัยที่สะท้อนถึงความล้มเหลวของ การจัดการศึกษาในประเทศไทย^๔ ซึ่งจากผลการติดตามการ ปฏิรูปการศึกษาเนื่องในวาระครบรอบ ๖ ปี ของการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ จากการศึกษาประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา ๑๗,๕๖๒ แห่ง คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๑ ของ โรงเรียนทั่วประเทศ พบว่า การจัดการเรียนการสอนของครู ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ยังมีคุณภาพอยู่ใน ระดับร้อยละ ๓๙.๒ การจัดกิจกรรมที่กระตุ้นผู้เรียนให้รู้จักคิด วิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา และตัดสินใจ มีคุณภาพอยู่ระดับ ร้อยละ ๑๓.๕ และครูสามารถ นำผลการประเมินมาปรับการเรียน และเปลี่ยนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพเพียงร้อยละ ๒๑.๖ ของ สถานศึกษาทั้งหมด การประเมินคุณภาพทางด้านผู้เรียนพบว่า ยังมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับต่ำมาก

^๑ สุมาลี สังข์ศรี, การจัดการศึกษานอกระบบด้วยวิธีการศึกษาทางไกลเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต, (นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๕), หน้า ๑๐.

^๒ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/plan/p12/plan12.pdf> [๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๓].

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕.

^๔ อภรณ์ รัตน์มณี, “ทำไมระบบการศึกษาไทยจึงพัฒนาช้า”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://school8.education.police.go.th/technical/technical05.html> [๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๓].

ในทุกกลุ่ม โดยเฉพาะความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจารณญาณและความคิดสร้างสรรค์ มีคุณภาพระดับดี เพียงร้อยละ ๑๑.๑ และการมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีคุณภาพดีเพียงร้อยละ ๒๖.๕ ของสถานศึกษาทั้งหมด สอดคล้องกับ ผลการสำรวจอัตราการอ่านหนังสือของคนไทย เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๑ พบว่าโดยเฉลี่ยแล้ว เด็กไทยอ่านหนังสือ เพียง ๒ - ๕ เล่ม ต่อปี ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคอาเซียนถือว่าเป็นอัตราส่วนการอ่านที่ต่ำมาก เนื่องจากเวียดนามมีอัตราการอ่านหนังสือ ๖๐ เล่มต่อปี สิงคโปร์อ่าน ๔๕ เล่มต่อปี และมาเลเซีย อ่าน ๔๐ เล่ม ต่อปี และเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๔ สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้สำรวจอัตราการอ่านหนังสือของคนไทย โดยเปรียบเทียบกับปี ๒๕๕๑ พบว่า ประชากรมีอัตราการอ่านหนังสือเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่ม เด็กเล็กอายุต่ำกว่า ๖ ปี ที่มีอัตราการอ่านหนังสือเพิ่มขึ้น จากร้อยละ ๓๖.๐ เป็นร้อยละ ๕๓.๕ ส่วนกลุ่ม ผู้ที่มีอายุ ๖ ปีขึ้นไป มีอัตราการอ่านหนังสือเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๖๖.๓ เป็นร้อยละ ๖๘.๖ ดังนั้น การส่งเสริม ผู้เรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัยเด็กให้ใช้เวลาในการอ่านหนังสือให้มากขึ้น จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องพัฒนา ให้เกิดขึ้นอย่างเร่งด่วน ซึ่งหน่วยงานที่จะใกล้ชิดและเป็นผู้สนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมการอ่านรวมถึง การพัฒนาความสามารถในการอ่านของผู้เรียน คือ ห้องสมุดโรงเรียน^๕

ปัญหาดังกล่าวนี้ส่งผลให้ประเทศไทยมีการปรับระบบการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในปัจจุบัน จึงเน้นไปที่วิธีการเรียนรู้ แต่ด้วยความเจริญก้าวหน้าที่เกิดจากการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีและวิชา ความรู้ต่าง ๆ จึงก่อให้เกิดวิทยาการใหม่ ๆ มากมาย จนเป็นการยากที่จะนำเอาวิทยาการต่าง ๆ มาบรรจุ ไว้ในหลักสูตรและจัดสอนให้แก่ผู้เรียนได้อย่างครบถ้วน^๖ ดังนั้น สิ่งที่ครูผู้สอนควรจะเน้นย้ำผู้เรียนคือ การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการเรียนรู้โดยเฉพาะการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed Learning: SDL) เป็นแนวคิดที่พัฒนาขึ้นในหลายประเทศ และได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก เพราะเป็นกระบวนการที่ ผู้เรียนริเริ่มขึ้นเองในการเลือกความต้องการในการเรียนรู้ กำหนดจุดมุ่งหมาย เลือกวิธีการเรียน จนถึง การประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ ไม่ว่าจะได้รับหรือไม่ได้รับการช่วยเหลือจากผู้อื่นก็ตาม การเรียนรู้ ด้วยตนเอง เป็นประสบการณ์การเรียนรู้ส่วนบุคคล ผู้เรียนมีเป้าหมายในการพัฒนา สามารถวางแผน บริหาร จัดการและการประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง บุคคลที่เรียนรู้ด้วยการริเริ่มของตนเองจะสามารถเรียน ได้มากกว่า มีความตั้งใจ จุดมุ่งหมายและแรงจูงใจในการเรียนสูงกว่า สามารถนำความรู้ที่ได้นั้นไปใช้ให้เกิด ประโยชน์และยาวนานกว่าเมื่อเทียบกับบุคคลที่เรียนรู้โดยเป็นเพียงผู้รับหรือรอการถ่ายทอดความรู้ จากครู ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองจึงเป็นทักษะที่สำคัญประการหนึ่งในการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอด

^๕ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, “มาตรฐานสถิติประเทศไทย”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.nso.go.th/nsoweb/statisticalStandards> [๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๓].

^๖ วิจารย์ พานิช, *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ ๒๑*, (กรุงเทพมหานคร: ตาตาพลับลิเคชั่นจำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๕๕.

ชีวิต” ครูจำเป็นต้องลดบทบาทการสอนหรือการบรรยายหน้าชั้น แล้วมุ่งเน้นที่การออกแบบการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้แก่นักเรียน เช่น การใช้อุปกรณ์ช่วยสอน การตั้งคำถาม กำหนด ปัญหา กระตุ้น สร้างแรงบันดาลใจให้เด็ก เยาวชน เรียนรู้ด้วยการศึกษาค้นคว้า แก้ปัญหา แสวงหาคำตอบ หรือ แบ่งกลุ่มให้ไปค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ที่สำคัญ อาทิ ห้องสมุด ชุมชน วัด องค์กร สถาบัน ธรรมชาติรอบ ๆ ตัว หรือแม้กระทั่งบุคคล” ดังนั้น ผู้เรียนจะเกิดการ เรียนรู้ด้วยตนเองได้นั้น ย่อมจะต้อง มีแหล่งเรียนรู้ด้วยตนเองควบคู่กันไปด้วย ในที่นี้ย่อมหมายถึง ห้องสมุดโรงเรียน

ห้องสมุดโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุดแห่งหนึ่ง โดยเป็นแหล่งรวบรวม ข้อมูลความรู้ สื่อการเรียนการสอนตามวัตถุประสงค์ของโรงเรียนและเป็นแหล่งค้นคว้าหา ความรู้เพิ่มเติม ของครูและนักเรียนนอกเหนือจากการเรียนการสอนในห้องเรียน ห้องสมุดโรงเรียนยังมีบทบาทและมีความ สัมพันธ์กับการจัดการศึกษา การพัฒนาทักษะชีวิต การส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้รักการอ่านและสามารถ เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ต่อเนื่องตลอดชีวิตอย่างหลีกเลี่ยง โดยจัดให้มีโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริม นิสัยรักการอ่านและรักการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นรูปแบบการบริการที่ให้ผู้ใช้งานสามารถ เข้าถึงได้ง่าย อยู่ใกล้ชิดกับผู้ให้บริการ อยากอ่านเมื่อไหร่ก็เข้าห้องสมุดได้ทันที ซึ่งนอกจากเป็นทางเลือกหนึ่ง ของการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์แล้ว ยังเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างวัฒนธรรมการอ่านและการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องในวิถีชีวิตของผู้เรียน ดังจะเห็นได้จากประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านการศึกษา และความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศ เช่น ประเทศสิงคโปร์ ซึ่งรัฐบาลเล็งเห็นความสำคัญของการ พัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตของชาวสิงคโปร์ สนับสนุนให้ประชาชนในประเทศได้รับการศึกษา อย่างเต็มที่ ด้วยการส่งเสริมห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน และส่งเสริมการ เรียนรู้ตลอดชีวิต ภายใต้การบริหารจัดการของคณะกรรมการหอสมุดแห่งชาติ (National Library Board - NLB) ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบายวางแผนบริหารจัดการ และสนับสนุนงบประมาณในการ พัฒนาห้องสมุดของประเทศสิงคโปร์ในทุก ๆ ด้าน จากข้อความประกาศในพันธกิจของ International Federation of Library Associations and Institutions - IFLA หรือ สหพันธ์นานาชาติแห่งสถาบัน และสมาคมห้องสมุด^๑

^๑ไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน, “การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบ CRP”, รายงานการวิจัย, (คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๕.

^๒เฉลียว พันธุ์สีดา, คู่มือการบริหารงานห้องสมุดโรงเรียน, (กรุงเทพมหานคร: ต้นอ้อ, ๒๕๔๒), หน้า ๘.

^๓ชาน, ซูอัน, “โครงการห้องสมุดเด็กในเกาหลี: ห้องสมุดมหัศจรรย์”, ใน เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ ประจำปี ๒๕๕๕ TK Conference on Reading ๒๐๑๒ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ ๑๒-๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๕, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.tkpark.or.th/tha/papers_detail/38 [๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๓].

ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพและปัญหาในการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียน และพบว่า แม้จะตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๔๕ การวางแผนยุทธศาสตร์ในแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ ๑๑ รวมถึงมีการกำหนดมาตรฐานและตัวบ่งชี้ห้องสมุดโรงเรียนเพื่อเป็น แผนแม่บทในการดำเนินงานและพัฒนาคุณภาพห้องสมุด ทว่าห้องสมุดโรงเรียนยังคงประสบกับ ปัญหาในการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ดังเช่น ผู้บริหารไม่ค่อยให้ความสำคัญต่อห้องสมุด, ผู้บริหาร จัดสรรงบประมาณสนับสนุนห้องสมุดน้อย, ครูบรรณารักษ์ต้องปฏิบัติการสอนหรือปฏิบัติงานอื่น นอกเหนือจากงานห้องสมุด, ครูผู้สอนขาดทักษะในการสืบค้นสารสนเทศจากฐานข้อมูล, ขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ทางด้านบรรณารักษศาสตร์, ผู้ใช้บริการขาดทักษะในการสืบค้นสารสนเทศจากฐานข้อมูล, ห้องสมุดมีงบประมาณไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน, ทรัพยากรสารสนเทศที่มีคุณภาพมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้บริการ, ภาระงานสอนของครูบรรณารักษ์มีมาก ทำให้ไม่มีเวลา ดูแลห้องสมุด, นักเรียนและครูขาดความร่วมมือในการวางแผนทางการพัฒนาห้องสมุดของโรงเรียน, ขาดบุคลากรที่มีความชำนาญในการจัดกิจกรรม เป็นต้น^{๑๐}

โดยแนวคิดเกี่ยวกับห้องสมุดสมัยใหม่นั้น สามารถลดความต้องการในการซื้อหนังสือและอุปกรณ์ติดตั้งต่าง ๆ ได้ และยังสามารถแบ่งพื้นที่ที่มีให้เป็นพื้นที่สำหรับการประชุมกลุ่มย่อย หรือพื้นที่สืบค้นข้อมูลโดยมีความยืดหยุ่นกว่า เหมาะแก่การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้แก่ผู้มาใช้บริการ โดยนักเรียนสามารถมีพื้นที่ในการเรียนรู้และทำงานร่วมกันได้ โดยมีการอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงเครื่องมือและทรัพยากรการเรียนรู้ได้จากในโรงเรียน ที่บ้าน หรือสถานที่ต่าง ๆ อย่างเสรีผ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ฐานข้อมูล หรือซอฟต์แวร์ทางการศึกษา โดยบรรณารักษ์ห้องสมุดตามแนวคิดห้องสมุดสมัยใหม่นั้นจะต้องเป็นผู้ที่เชี่ยวชาญเรื่องเครื่องมือดิจิทัล ทรัพยากรสารสนเทศ และวิธีการจัดการข้อมูลเหล่านั้นไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน โดยเฉพาะการใช้ทรัพยากรดิจิทัลมาทดแทนสิ่งพิมพ์ จัดสรรพื้นที่เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และทำให้ข้อมูลสารสนเทศภายในห้องสมุดนั้นสามารถถูกสืบค้นได้โดยง่าย^{๑๑}

ห้องสมุดในศตวรรษที่ ๒๑ นั้น การใช้ห้องสมุดมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุค ตามเทคโนโลยีที่ก้าวขึ้นไปเรื่อย ๆ จากห้องสมุดที่เคยมีให้บริการแต่หนังสือก็เปลี่ยนไป เริ่มมีให้บริการสื่อมัลติมีเดียมากขึ้นเริ่มนำคอมพิวเตอร์มาให้บริการพิมพ์งาน ใช้อินเทอร์เน็ต ผู้ใช้เริ่มมี notebook ถือ tablet เข้ามาในห้องสมุดมีความต้องการใช้ WIFI มากขึ้น โลกที่กำลังเปลี่ยนไป มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การก้าวถึงข้อมูลมหาศาล ประชาชนที่มีเพิ่มมากขึ้นเกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ สร้างโอกาสและความ

^{๑๐} กาญจนา หิรัญเกษตร, “การดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๙), บทคัดย่อ.

^{๑๑} โชติมา วัฒนะ, “ห้องสมุดไร้หนังสือ เรียกว่าห้องสมุดได้จริงหรือ”, วารสารสารสนเทศ, ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๙): ๑-๑๐.

ก้าวหน้าได้ โดยมีหลักการคือ “ต้อนรับอนาคต” โดยจะต้องตอบสนองความต้องการของผู้มาใช้บริการ ทั้งในด้านการศึกษางาน และนันทนาการ และเน้นความสำคัญของห้องสมุดในสังคมฐานความรู้ โดยเป็นแหล่งที่ช่วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งบทบาทของห้องสมุดยุคใหม่มีฐานใน ๓ ด้าน คือ information – สารสนเทศ innovation – นวัตกรรม และ inspiration – แรงบันดาลใจ โดยเฉพาะในประเด็นแรงบันดาลใจนั้น หมายถึงการที่ออกแบบห้องสมุดให้มีสภาพแวดล้อมที่ดึงดูดใจ และเชื่อมโยงระหว่างการศึกษาและ วัฒนธรรม^{๑๒}

สัปปายะ แปลว่า ความสบาย ในทางธรรมเป็นหลักธรรมที่ว่าด้วยความสบาย หมายถึง สิ่ง หรือ สถานที่ที่ประกอบกรรมดีซึ่งเป็นที่สบายเหมาะสมเกื้อกูล หรือ อำนวยแก่การบำเพ็ญ และประคับประคอง เพื่อรักษาสมาธิให้ตั้งมั่นไม่เสื่อมถอย บุคคลที่มีใจน้อมไปในทางเพื่อการประพฤติปฏิบัติ และสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี คือ สภาพแวดล้อมที่เป็นสัปปายะ เป็นที่สบายเหมาะสม เป็นปัจจัยเกื้อหนุนเพื่อให้มีชีวิตที่มีคุณภาพดีขึ้น ซึ่งประกอบขึ้นเป็นสัปปายะ ๗ อย่าง^{๑๓}

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ตั้งประเด็นในการศึกษาไปที่การจัดการห้องสมุดให้มีความเหมาะสม เข้ากับยุคสมัยเพราะการจัดสรรพื้นที่ให้มีความสะดวกสบายและทันสมัยก็เป็นอีกเหตุผลที่จะสามารถดึงดูดให้นักเรียนเข้ามาใช้บริการได้ เมื่อนักเรียนเข้ามาใช้บริการห้องสมุดมากขึ้น ก็จะสามารถได้รับข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ที่เรียกว่าห้องสมุดเพื่อนำไปพัฒนาตนเอง และเมื่อนักเรียนเติบโตขึ้นก็จะสามารถนำความรู้ความสามารถที่มีไปใช้พัฒนาประเทศชาติต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการห้องสมุดในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสระบุรี
๒. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการห้องสมุดในโรงเรียนมัธยมศึกษาตามหลักสัปปายะ ๗ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสระบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบ ผสานวิธี (Mixed Methods) ในการทำการค้นคว้า และศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม และจากแบบสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการห้องสมุดในศตวรรษที่ ๒๑ ตามหลักสัปปายะ ๗ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสระบุรี ให้มีสาระครอบคลุมครบถ้วนโดยรวบรวมข้อมูลเป็น ๒ ระยะ ดังนี้

^{๑๒} ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์, “นวัตกรรมและสื่อในการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ ๒๑”, Veridian E-Journal, Silpakorn University, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – เมษายน ๒๕๕๙): ๕๖๐-๕๗๐.

^{๑๓} พระลิขิต ทินนพลญ, “รูปแบบการจัดการสัปปายะในสำนักปฏิบัติธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย”, วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, ปีที่ ๑๓ เล่ม ๓ (มิถุนายน ๒๕๖๐): ๒๑๗-๒๑๙.

ระยะที่ ๑ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการห้องสมุดของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสระบุรี

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population)

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร ครูบรรณารักษ์ และนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดสระบุรี จำนวน ๒๑ โรงเรียน จำนวน ๒๖,๐๗๒ คน

กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร ครูบรรณารักษ์ และนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดสระบุรี ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางการสำเร็จรูปของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) จำนวน ๒๑ โรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๔๑๗ คน จากนั้นจึงได้มีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยพัฒนาเครื่องมือ โดยอาศัยแนวคิดที่ได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นแบบสอบถามแสดงความเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการห้องสมุดในศตวรรษที่ ๒๑ โดยใช้แบบสอบถามชนิดเลือกตอบ ลักษณะเป็นแบบสอบถามประมาณค่า ๕ ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต

ระยะที่ ๒ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการห้องสมุดในศตวรรษที่ ๒๑ ตามหลักสัปปายะ ๗ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสระบุรี

ข้อมูลให้มุลสำคัญ (Key Informants)

แนวทางการบริหารจัดการห้องสมุดในศตวรรษที่ ๒๑ ตามหลักสัปปายะ ๗ ของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดสระบุรี โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ๓ กลุ่ม จำนวน ๑๓ คน ได้แก่ (๑) กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา (๒) กลุ่มครูบรรณารักษ์ (๓) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านหลักพุทธธรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยอาศัยแนวคิดที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นแบบสัมภาษณ์ แนวทางการบริหารจัดการห้องสมุดในศตวรรษที่ ๒๑ ตามหลักสัปปายะ ๗ ของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดสระบุรี ตามประเด็นการบริหารห้องสมุด คือ (๑) ด้านทรัพยากรสารสนเทศ (๒) ด้านการบริการ (๓) อายากสภาพแวดล้อม (๔) ด้านบุคลากร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการห้องสมุดในศตวรรษที่ ๒๑ ตามหลักสี่ปายะ ๗ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสระบุรี โดยเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการห้องสมุดในศตวรรษที่ ๒๑ ตามหลักสี่ปายะ ๗ มีการวิเคราะห์ข้อมูล (๑) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ (๒) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการห้องสมุดในศตวรรษที่ ๒๑ ตามหลักสี่ปายะ ๗ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสระบุรี โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์

การวิเคราะห์ข้อมูลจากสัมภาษณ์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการ (๑) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียง และบันทึกเป็นข้อความ (๒) นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย (๓) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

๑. สภาพการบริหารจัดการห้องสมุดของโรงเรียนมัธยมศึกษาตามหลักสี่ปายะ ๗ ทั้ง ๔ ด้าน พบว่า (๑) ด้านทรัพยากรสารสนเทศ มีสารสนเทศ ตำรา บทความ มีความน่าเชื่อถือ สารสนเทศง่ายต่อการค้นหาและเข้าถึง มีวารสารและหนังสือพิมพ์ที่ตอบรับครอบคลุมกับความต้องการ (๒) ด้านบริการ มีระยะเวลาการใช้งาน การยืม - คืน เหมาะสมกับการให้บริการ มีขั้นตอนการให้บริการที่เป็นระบบทำให้การบริการสะดวกและรวดเร็ว และควรเพิ่มพื้นที่สำหรับผู้มาใช้บริการจากภายนอก (๓) ด้านสภาพแวดล้อม มีแผ่นป้ายบอกหมวดหมู่ที่ขึ้นหนังสือ มีสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในสะอาดเป็นระเบียบ และมีพื้นที่ในการจัดกิจกรรมกลุ่มหรือประชุมกลุ่มย่อย (๔) ด้านบุคลากร มีบุคลากรที่ปฏิบัติตามขั้นตอนในการดำเนินการ มีบุคลากรให้บริการโดยแต่งกายและบุคลิกภาพที่เหมาะสม มีบุคลากรให้บริการด้วยความสุภาพและด้วยกิริยามารยาทที่ดี มีบุคลากรที่ทำหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ เต็มเวลา, มีเจ้าหน้าที่เดินตรวจตราทั่วทั้งบริเวณ อยู่ในระดับมาก และมีเจ้าหน้าที่ประจำสำนักงานตลอดช่วงเวลาราชการ

๒. แนวทางการบริหารจัดการห้องสมุดในโรงเรียนมัธยมศึกษาตามหลักสัปปายะ ๗ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสระบุรี ผลการศึกษา พบว่า (๑) ด้านทรัพยากรสารสนเทศการบริหารห้องสมุด ในศตวรรษที่ ๒๑ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ตามหลักสัปปายะ คือ ภัสสะสัปปายะ หมายถึง มีการแจ้งระเบียบการใช้ห้องสมุดให้นักเรียน จัดทำห้องสมุดธรรมชาติ โดยจัดหาหนังสือธรรมชาติ หนังสืออื่น ๆ ที่มีสาระ มีประโยชน์สำหรับอ่าน รักษาศิลปะหรือพุทธศิลป์ภายในห้องสมุด โรงเรียนจะต้องมีสื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยีทันสมัย มีปัจจัยหลักความสำเร็จ คือสื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการบริหารจัดการเหมาะสม ทันสมัย และเพียงพอ ผู้บริหารมีการดำเนินงานวางแผนงาน กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย วางแผน เพื่อจัดหาครุภัณฑ์ห้องสมุดให้ตอบสนองตามความต้องการของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ คอมพิวเตอร์เพื่อการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต และคอมพิวเตอร์เพื่อการปฏิบัติงาน ห้องสมุดมีจำนวนหนังสือเพียงพอต่อจำนวนนักเรียนและมีหนังสือสารคดี บันเทิงคดี นิตยสาร หนังสือพิมพ์ โสตทัศนวัสดุ เช่น เครื่องเล่นวีดิทัศน์และคอมพิวเตอร์ใช้สืบค้นทางอินเทอร์เน็ต แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการห้องสมุดของโรงเรียนมัธยมศึกษาตามหลักสัปปายะ ๗ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ คือ ควรเปลี่ยนห้องสมุดเป็นห้องสมุดดิจิทัลเต็มรูปแบบ ควรแปลงทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นสิ่งพิมพ์ต้นฉบับ และหายากให้อยู่ในรูปแบบสื่อดิจิทัล ควรจัดระบบสารสนเทศเป็นระบบสื่อมีเดียเพื่อการศึกษา (๒) ด้านการบริการการบริหารห้องสมุดในศตวรรษที่ ๒๑ ด้านการบริการตามหลักสัปปายะ คือ โภชนะสัปปายะ หมายถึง ห้องสมุดที่มีอาหารที่เป็นความรู้ การให้บริการสืบค้นข้อมูลหนังสือโดยใช้ฐานข้อมูลออนไลน์ ทางโรงเรียนได้จัดให้อี้อีต่อการดำเนินงานห้องสมุดไว้ดังนี้ คือ ข้อบังคับและระเบียบต่าง ๆ เช่น ระเบียบการใช้ห้องสมุด ระเบียบการยืมและส่งหนังสือ จัดไว้ให้ผู้ใช้บริการมองเห็นอย่างเด่นชัดและกิจกรรมส่งเสริมการใช้ห้องสมุด เช่นกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน มีการกำหนดห้องสมุดให้เป็นโครงสร้างบริหารหรือมีคณะกรรมการและนักเรียนช่วยงานห้องสมุด แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการห้องสมุดของโรงเรียนมัธยมศึกษาตามหลักสัปปายะ ๗ ด้าน การบริการ คือ ควรมี Mobile Application ในลักษณะห้องสมุด ควรมี Web-Application ควรมีระบบการร้องขอให้บริการและจัดเก็บหนังสือเก่าแบบอัตโนมัติ ควรเป็นห้องสมุดเพื่อนวัตกรรม ควรเป็นห้องสมุดที่มี Co-Working Space ที่เปิดสู่สาธารณชนทั่วไปให้มากขึ้น และควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านแบบดิจิทัล (๓) ด้านสภาพแวดล้อม การบริหารห้องสมุดในศตวรรษที่ ๒๑ ด้านสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ คือ อวาสาสัปปายะ หมายถึง ห้องสมุดมีสถานที่ที่เหมาะสม สบาย สงบ ปลอดภัย ไม่มีอันตราย โจรสัปปายะ หมายถึง ห้องสมุดเป็นแหล่งรวมความรู้ อุตสัปปายะ หมายถึง ห้องสมุดมีสภาพแวดล้อม และอุณหภูมิที่เหมาะสม อริยาบถสัปปายะ หมายถึง ผู้ที่อยู่ในห้องสมุดต้องมีอาการสำรวม ไม่เอะอะ การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ได้แก่ ความสะอาด แสงสว่าง เสียง และการถ่ายเทอากาศ การจัดบรรยากาศให้ดึงดูดความสนใจผู้เรียนให้เข้าใช้ห้องสมุด เช่น การจัดสถานที่ให้สะอาด สีสันสวยงาม รมรื่น การจัดบอร์ดให้ความรู้ จัดเครื่องคอมพิวเตอร์ให้พร้อมใช้

พร้อมมีสัญญาณ WIFI ฟรี สถานที่เอื้อการเรียนรู้เกิดจากการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการห้องสมุดของโรงเรียนมัธยมศึกษาตามหลักสี่ปายะ ๗ ด้านสภาพแวดล้อม คือ ควรจัดพื้นที่ในการบริการเพิ่มขึ้น เช่น การจัดพื้นที่ประชุมย่อย พื้นที่การจัดกิจกรรมย่อย ๆ เป็นต้น ควรจัดสถานที่เป็น ๒ โซน ได้แก่ บริการเฉพาะอินเทอร์เน็ต และ Self Study Zone ควรมี WIFI ฟรี และบริการปลั๊กไฟให้ และควรมีระบบโทรศัพท์ตอบรับอัตโนมัติ (๔) ด้านบุคลากรการบริหารห้องสมุดในศตวรรษที่ ๒๑ ด้านบุคลากรตามหลักสี่ปายะ คือ บุคคลสี่ปายะ หมายถึง มีครูบรรณารักษ์ที่คอยให้บริการอย่างเป็นมิตร ครูที่ทำหน้าที่บรรณารักษ์ที่มีวุฒิบรรณารักษ์หรือครูที่ผ่านการอบรมทางบรรณารักษศาสตร์ เพื่อมาดูแลการจัดการภายในห้องสมุดโรงเรียนและควรมีจำนวนให้เพียงพอต่อขนาดของโรงเรียน ได้เข้ารับการอบรมการจัดการห้องสมุดโดยสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีและการอบรมห้องสมุดจากหน่วยงานต่าง ๆ ครูบรรณารักษ์ต้องปฏิบัติหน้าที่ประจำห้องสมุดเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักเรียนตลอดเวลา มีใจรักงานห้องสมุด มีมนุษยสัมพันธ์ มีบุคลิกดีและให้บริการด้วยความเต็มใจ การให้คำแนะนำและช่วยเหลือในการให้บริการ บริการด้วยความสุภาพ มีกิจกรรมยามว่างที่ดีการให้บริการต่อนักเรียนโดยไม่เลือกปฏิบัติ มีความกระตือรือร้นและการเอาใจใส่ต่อนักเรียน สมรรถนะหลักสำหรับบรรณารักษ์ในศตวรรษที่ ๒๑ คือ มีความรู้พื้นฐาน ทั้งความรู้ทางวิชาชีพด้านห้องสมุดและสารสนเทศ มีทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีความสามารถในการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ มีความสามารถในการทำวิจัยและเผยแพร่ผลงานไปสู่แวดวงวิชาชีพ มีทักษะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้ในงานห้องสมุดแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการห้องสมุดของโรงเรียนมัธยมศึกษาตามหลักสี่ปายะ ๗ ด้านบุคลากร คือ ควรพัฒนาหุ่นยนต์แทนคน สถาบันการศึกษา ห้องสมุด และสมาคมวิชาชีพควรมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาและความรู้ด้านดิจิทัลอย่างต่อเนื่องสำหรับครูบรรณารักษ์ โรงเรียนควรมีครูบรรณารักษ์ที่มีทักษะ ความรู้ เกี่ยวกับการจัดการห้องสมุด และความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศมาปฏิบัติงานในโรงเรียน และครูบรรณารักษ์ต้องมีการเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต เช่น การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ทักษะชีวิตและการทำงาน

อภิปรายผลการวิจัย

๑. การศึกษาสภาพการบริหารจัดการห้องสมุดของโรงเรียนมัธยมศึกษา

การศึกษาสภาพการบริหารจัดการห้องสมุดของโรงเรียนมัธยมศึกษาตามหลัก สี่ปายะ ๗ พบว่าสภาพการบริหารงานห้องสมุดแบ่งออกเป็น ๔ ด้าน โดยแต่ละด้านมีรายละเอียด ดังนี้

๑) ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นต่อการให้บริการของห้องสมุด ด้าน ทรัพยากรสารสนเทศ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ข้อที่มี

ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สารสนเทศ ตำรา บทความ มีความน่าเชื่อถือ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีวารสาร และหนังสือพิมพ์ที่ตอบรับครอบคลุมกับความต้องการ อาจเป็นเพราะว่าห้องสมุดเป็นส่วนรวมทรัพยากร และสารนิเทศทุกรูปแบบเพื่อการศึกษาค้นคว้าเพื่อให้ความรู้และข่าวสาร และเพื่อเป็นประโยชน์ในการ ค้นคว้าวิจัย ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ ชนากานต์ สิงห์เรือง ที่ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการห้องสมุดตามหลัก สังคหัตถุธรรมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ห้องสมุดนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อ เป็นที่เก็บรักษาหนังสือและวัสดุอุปกรณ์ทุกชนิดไว้สำหรับให้บริการ ห้องสมุดเป็นศูนย์รวมสรรพวิทยาการทุกสาขา เปิดโอกาสให้ทุกคนแสวงหาความรู้ ข่าวสารต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ตามความสนใจของแต่ละคนอย่างไม่มีข้อจำกัด ห้องสมุดเป็นศูนย์รวมทรัพยากรสารสนเทศ หลากรูปแบบทุกสาขาวิชาของสถาบันการศึกษาทุกระดับและยังเป็นพื้นที่ไว้ให้บริการผู้ใช้ห้องสมุดได้ ผ่อนคลายและได้รับความเพลิดเพลินจากการอ่าน ซึ่งถือว่าการพักผ่อนหย่อนใจที่ดีที่สุด^{๑๔}

๑.๒) ด้านการบริการ ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นต่อการให้บริการของห้องสมุด ด้าน การบริการ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีระยะเวลาการใช้งาน การยืม - คืน เหมาะสมกับการให้บริการ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีพื้นที่ สำหรับผู้มาใช้บริการจากภายนอก อาจเป็นเพราะว่าห้องสมุดในศตวรรษที่ ๒๑ จำเป็นจะต้องมีพื้นที่ ที่สะดวกสบายแก่ผู้มาใช้บริการ มีพื้นที่ให้อ่านหนังสืออย่างสะดวกสบาย เดินทางสะดวก และ ไม่พลุกพล่าน เหมาะสมแก่การใช้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อีริโซตี เกิดแก้ว ที่ได้วิจัยเรื่อง สัปปายะ ๗ : หลักการจัดระเบียบเพื่อความสมดุลของครอบครัว/สังคม ที่กล่าวว่า หลักอวาสาสัปปายะ คือ สถานที่ที่ไม่พลุกพล่านจอแจ เงียบ สงบ และหลักโคจรสัปปายะ คือ สถานที่ หาดอาหาร ที่เหมาะสม เช่น มี หมู่บ้านหรือชุมชนที่มีอาหารบริบูรณ์อยู่ไม่ใกล้ไม่ไกล เกินไป^{๑๕}

๑.๓) ด้านสภาพแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นต่อการให้บริการของห้องสมุด ด้านสภาพแวดล้อม พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีแผ่นป้ายบอกหมวดหมู่ที่ชั้นหนังสือ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีพื้นที่ในการจัดกิจกรรมกลุ่ม หรือประชุมกลุ่มย่อย อาจเป็นเพราะว่าการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมแก่การใช้บริการห้องสมุดนั้น จะต้องเป็นหลักในการบริหารจัดการให้สอดคล้อง กับหลักธรรมชาติ และผู้มาใช้บริการห้องสมุด ดังนั้น ห้องสมุดควรมีสภาพบรรยากาศที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกันกับงานวิจัยของ กมลเพชรและกนกกร ที่ได้

^{๑๔} ชนากานต์ สิงห์เรือง, “การบริหารจัดการห้องสมุดตามหลักสังคหัตถุธรรมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ- ราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิต วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๙-๑๖.

^{๑๕} อีริโซตี เกิดแก้ว, “สัปปายะ ๗ : หลักการจัดระเบียบเพื่อความสมดุลของครอบครัว/สังคม”, วารสาร มจร. วิชาการ, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑๕, (๒๕๔๗) : ๘๐-๙๒.

วิจัยเรื่อง อนาคตภาพห้องสมุดมหาวิทยาลัยในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสังคมไทย ที่กล่าวว่า ห้องสมุดสีเขียวเป็นการนำเอาแนวคิดด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมเข้ามาบริหารจัดการภายใน ห้องสมุด ตั้งแต่การออกแบบอาคารให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น การลดการใช้ไฟฟ้า ลดการใช้กระดาษ การใช้สินค้าวัสดุอุปกรณ์ฉลากสีเขียว รวมถึงการรณรงค์ให้ผู้ให้บริการและผู้รับบริการมีจิตสำนึก การอนุรักษ์พลังงาน^{๑๖}

๑.๔) ด้านบุคลากร ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นต่อการให้บริการของห้องสมุด ด้านบุคลากร พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีบุคลากรที่ปฏิบัติตามขั้นตอนในการดำเนินการ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีเจ้าหน้าที่ประจำ สำนักงานตลอดช่วงเวลาการให้บริการ อาจเป็นเพราะว่าการบริหารงานห้องสมุดในสถานศึกษานั้น ยังไม่ได้มีการสนับสนุนในเรื่องของบุคลากรและงบประมาณอย่างจริงจัง จึงทำให้หลายโรงเรียนมีบุคลากร หรือเจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ดูแลห้องสมุดไม่เพียงพอ ถึงแม้ว่าบุคลากรนั้นจะเป็นบุคคลที่มีคุณภาพก็ตาม ซึ่งบุคลากรผู้ดูแลห้องสมุดนั้น จะต้องมีความรักการบริการ มีความรู้ความสามารถและเท่าทันโลก มีปัญหาเหมาะสม และเป็นกัลยาณมิตรที่ดี จึงจะทำให้ห้องสมุดนั้น เป็นห้องสมุดที่มีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้อง กับงานวิจัยของ อุทัย ทุดิยะโพธิ์ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา รายงานการสัมมนาความร่วมมือระหว่างห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาครั้งที่ ๗ ข่ายงานห้องสมุด : ระดับนานาชาติ ระดับภูมิภาค และระดับชาติ กล่าวว่าระบบการบริหารงานห้องสมุด นอกจากมาตรฐานที่กำหนดไว้แล้ว บรรณารักษ์สมัยใหม่ต้องรู้จักปรับให้สอดคล้องกับโลกยุคข่าวสาร และไร้พรมแดน ฉะนั้นความร่วมมือกันระหว่างห้องสมุด ซึ่งได้กำหนดไว้ในมาตรฐานห้องสมุดทุกประเภท จึงสามารถจัดเป็น ระบบ ข่ายงานห้องสมุด ซึ่งเป็นระบบการดำเนินงานร่วมกันของห้องสมุดหลายแห่ง เพื่อใช้ทรัพยากรร่วมกัน โดยอาศัยโทรคมนาคม และคอมพิวเตอร์ เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานระบบข่ายงานของห้องสมุด^{๑๗}

๒. การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการห้องสมุดในศตวรรษที่ ๒๑ ตามหลักสี่ปายะ ๗ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสระบุรี

แนวทางการบริหารจัดการห้องสมุดในโรงเรียนมัธยมศึกษาตามหลักสี่ปายะ ๗ ประกอบไปด้วย ๔ ด้าน ได้แก่

^{๑๖} กนกกร กมลเพชร, “อนาคตภาพห้องสมุดมหาวิทยาลัยในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสังคมไทย”, ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๔๕.

^{๑๗} อุทัย ทุดิยะโพธิ์, “การพัฒนาศักยภาพของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา”, รายงานการสัมมนาความร่วมมือระหว่างห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาครั้งที่ ๗ ข่ายงานห้องสมุด : ระดับนานาชาติ ระดับภูมิภาค และระดับชาติ, (กรุงเทพมหานคร: คณะอนุกรรมการพัฒนาห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒), หน้า ๒๘ – ๓๒.

๒.๑) ด้านทรัพยากรสารสนเทศแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการห้องสมุดของโรงเรียนมัธยมศึกษาตามหลักสัปปายะ ๗ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ พบว่า ผู้บริหารควรเปลี่ยนห้องสมุดเป็นห้องสมุดดิจิทัลเต็มรูปแบบ ควรแปลงทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นสิ่งพิมพ์ต้นฉบับ และหายากให้อยู่ในรูปสื่อดิจิทัล ควรจัดระบบสารสนเทศเป็นระบบสื่อมีเดียเพื่อการศึกษา (ภัสสะสัปปายะ) มีการแจ้งระเบียบการใช้ห้องสมุดให้นักเรียน ที่เป็นเช่นนี้เพราะ ทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นสิ่งพิมพ์นั้นเก็บรักษาได้ยากและยากต่อการค้นหา ดังนั้นควรเปลี่ยนแปลงทรัพยากรสารสนเทศให้เป็นรูปแบบดิจิทัลเพื่อให้ง่ายต่อการเก็บรักษาและการค้นหา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรีดี ปลื้มสำราญกิจ และดาราวพร มาตขาว ที่ได้วิจัยเรื่อง ห้องสมุดในศตวรรษที่ ๒๑^{๑๘} ได้กล่าวว่า ห้องสมุดในศตวรรษที่ ๒๑ เป็นการบูรณาการระหว่างห้องสมุดแบบเดิมกับห้องสมุดดิจิทัล โดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการทำงานและการให้บริการ มีการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์หรือบริบทในสังคมปัจจุบัน โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของผู้ใช้ และปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริการทั้งทางกายภาพและทางออนไลน์ จำเป็นต้องจัดหาทรัพยากรสารสนเทศและสร้างสรรค์การบริการรูปแบบใหม่ ๆ ที่ทันสมัยและน่าสนใจ ปัจจัยสำคัญเหล่านี้ช่วยทำให้ห้องสมุดให้บริการทรัพยากรสารสนเทศและบริการต่าง ๆ ได้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้และได้รับความพึงพอใจ

๒.๒) ด้านการบริการแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการห้องสมุดของโรงเรียนมัธยมศึกษาตามหลักสัปปายะ ๗ ด้านการบริการ พบว่า ผู้บริหารควรมี Mobile Application ในลักษณะห้องสมุดควรมี Web-Application ควรมีระบบการร้องขอให้บริการและจัดเก็บหนังสือเก่าแบบอัตโนมัติ ควรเป็นห้องสมุดเพื่อนวัตกรรม ควรเป็นห้องสมุดที่มี Co-Working Space ที่เปิดสู่สาธารณชนทั่วไปให้มากขึ้น และควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านแบบดิจิทัล (โภชนะสัปปายะ) การให้บริการสืบค้นข้อมูลหนังสือโดยใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อตอบสนองต่อผู้ใช้บริการ ที่เป็นเช่นนี้เพราะ ห้องสมุดควรเป็นพื้นที่เพื่อเพิ่มพูนความรู้สำหรับทุกคน ดังนั้นการรองรับผู้มาใช้บริการจึงควรเป็นพื้นที่ที่สามารถทำให้เข้าถึงได้ง่ายและรวดเร็ว และเหมาะสมสำหรับทุกคน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ น้าทิพย์ วิภาวิน ที่ได้วิจัยเรื่อง การใช้ห้องสมุดยุคใหม่^{๑๙} ได้กล่าวว่า ระบบงานภายในห้องสมุด (Nevada System of Higher) ต้องเป็นระบบ สืบค้นได้ใช้งานคล่อง บริการและกิจกรรม (Service/Activity) ต้องมีความทันสมัย ว่องไว ได้ความรู้

๒.๓) ด้านสภาพแวดล้อมแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการห้องสมุดของโรงเรียนมัธยมศึกษาตามหลักสัปปายะ ๗ ด้านสภาพแวดล้อม พบว่า ผู้บริหารควรจัดพื้นที่ในการบริการเพิ่มขึ้น เช่น การจัดพื้นที่ประชุมย่อย พื้นที่การจัดกิจกรรมย่อย ๆ เป็นต้น ควรจัดสถานที่เป็น ๒ โซน ได้แก่ บริการเฉพาะ

^{๑๘} ปรีดี ปลื้มสำราญกิจ และดาราวพร มาตขาว, “ห้องสมุดในศตวรรษที่ ๒๑”, วารสารวิชาการหอสมุดแห่งชาติ, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๖๑): ๑-๑๖.

^{๑๙} น้าทิพย์ วิภาวิน, การใช้ห้องสมุดยุคใหม่, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: เอสอาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์, ๒๕๕๐), หน้า ๑๓๐.

อินเทอร์เน็ต และ Self Study Zone ควรมี WIFI ฟรีและบริการปลั๊กไฟให้ และควรมีระบบโทรศัพท์ตอบรับอัตโนมัติ (อวาาสสี่ปายะ) ห้องสมุดมีสถานที่ที่เหมาะสม สบาย สงบ ปลอดภัย ไม่มีอันตราย (โคจรสี่ปายะ) ห้องสมุดเป็นแหล่งรวมความรู้ (อุตุสี่ปายะ) ห้องสมุดมีสภาพแวดล้อม และอุณหภูมิที่เหมาะสม (อริยาบถสี่ปายะ) ผู้ที่อยู่ในห้องสมุดต้องมีอาการสำรวม ไม่เอะอะ ที่เป็นเช่นนี้เพราะห้องสมุดควรเป็นสถานที่อันเหมาะสมที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างปลอดภัย และห้องสมุดควรมีระเบียบในการเข้าใช้งานที่จะทำให้สามารถรองรับผู้ใช้งานได้ในปริมาณมากโดยไม่เกิดความวุ่นวายหรือรบกวนผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนากานต์ สิงห์เรือง ที่ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการห้องสมุดตามหลักสังคหัตถุธรรมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์”^{๒๐} ได้กล่าวว่า ห้องสมุดที่ดีควรจัดระเบียบและบริการในด้านสารสนเทศ คือ หนังสือความรู้ หนังสืออ้างอิงต่าง ๆ และด้านสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ คือ บริการอินเทอร์เน็ตแก่ผู้ใช้งาน นอกจากนี้ยังจัดสถานที่สะอาดเรียบร้อยเหมาะสมเป็นห้องสมุดเพื่อให้ผู้ใช้บริการได้รับความ สะดวกสบายตามสมควร เช่น มีแสงสว่างเพียงพอ มีโต๊ะ เก้าอี้ที่สบาย ปราศจากเสียงรบกวนทำลายสมาธิ มีอากาศถ่ายเท หรือมีพัดลมระบายอากาศ

๒.๔) ด้านบุคลากรแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการห้องสมุดของโรงเรียนมัธยมศึกษาตามหลักสี่ปายะ ๗ ด้านบุคลากร พบว่า ผู้บริหารควรพัฒนาบุคลากร สถาบันการศึกษา ห้องสมุด และสมาคมวิชาชีพควรมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาและความรู้ด้านดิจิทัลอย่างต่อเนื่องสำหรับครูบรรณารักษ์ โรงเรียนควรมีครูบรรณารักษ์ที่มีทักษะ ความรู้ เกี่ยวกับการจัดการห้องสมุด และความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศมาปฏิบัติงานในโรงเรียน และครูบรรณารักษ์ต้องมีการเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต เช่น การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ทักษะชีวิตและการทำงาน (บุคคลสี่ปายะ) มีครูบรรณารักษ์ที่คอยให้บริการอย่างเป็นมิตร ครูที่ทำหน้าที่บรรณารักษ์ที่มีวุฒิบรรณารักษ์หรือครูที่ผ่านการอบรมทางบรรณารักษศาสตร์ เพื่อมาดูแลการจัดการภายในห้องสมุดโรงเรียนและควรมีจำนวนให้เพียงพอต่อขนาดของโรงเรียน ที่เป็นเช่นนี้เพราะ ห้องสมุดยังคงต้องการคนที่ทำหน้าที่ในการดูแล จัดเก็บ และบำรุงรักษาข้อมูลและสารสนเทศต่าง ๆ

ดังนั้น ผู้ที่ทำหน้าที่นี้ควรมีความสามารถในสายงาน และสามารถเป็นผู้ให้คำแนะนำแก่ผู้ที่เข้ามาใช้บริการห้องสมุดได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรีดี ปลื้มสำราญกิจ และดารารพร มาตขาว ที่ได้วิจัยเรื่องห้องสมุดในศตวรรษที่ ๒๑^{๒๑} ได้กล่าวว่า บรรณารักษ์สำหรับห้องสมุดในศตวรรษที่ ๒๑ ต้องเปลี่ยนเป็น

^{๒๐} ชนากานต์ สิงห์เรือง, “การบริหารจัดการห้องสมุดตามหลักสังคหัตถุธรรมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์”, หน้า ๙-๑๖.

^{๒๑} ปรีดี ปลื้มสำราญกิจ และดารารพร มาตขาว, “ห้องสมุดในศตวรรษที่ ๒๑”, วารสารวิชาการหอสมุดแห่งชาติ, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๖๑): ๑-๑๖.

บรรณารักษ์ยุคใหม่ หรือบรรณารักษ์แห่งโลกดิจิทัล (Cybrarian) ซึ่งทำหน้าที่ให้บริการคนรุ่นใหม่ที่ใช้ชีวิตในโลกดิจิทัล สามารถให้บริการได้ทุกรูปแบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโลกออนไลน์ และจำเป็นต้องมีพื้นฐานทักษะด้านเทคโนโลยี รวมถึงการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการบริการที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ สามารถสร้างสรรค์บริการใหม่ ๆ ให้ผู้ใช้ได้รับความพึงพอใจ ตลอดจนการพัฒนา บุคลิกภาพให้เป็นบรรณารักษ์ที่เป็นมิตร มีจิตใจบริการ และพร้อมช่วยเหลือผู้ใช้ตลอดเวลา

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยที่ได้นำเสนอไปแล้วนั้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑.๑ ผู้บริหารและครู ควรใช้ข้อมูลนี้เพื่อประกอบการวางแผนการปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการห้องสมุดในสถานศึกษา ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๑.๒ ผู้บริหารควรกำหนดให้มีการจัดอบรมสัมมนาครูบรรณารักษ์ ครู และนักเรียนเกี่ยวกับงานห้องสมุดอย่างต่อเนื่อง

๑.๓ ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายสร้างความร่วมมือ กับหน่วยงานอื่นทั้งภายในและภายนอก เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องการบริหารจัดการห้องสมุดโรงเรียน

๒. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๒.๑ ควรศึกษาเรื่องอื่น ๆ เช่น คุณภาพการให้บริการของครูบรรณารักษ์ในโรงเรียน ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการห้องสมุดภายในโรงเรียน การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลมีผลต่อการบริหารจัดการห้องสมุด

๒.๒ ควรศึกษาประชากรกลุ่มอื่น ๆ เช่น นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานทางการศึกษา

บรรณานุกรม

กนกกร กมลเพชร. “อนาคตภาพห้องสมุดมหาวิทยาลัยในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสังคมไทย”.

ดุขฎิณีพนธ์ครุศาสตร์ดุขฎิณีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

กาญจนา หิรัญเกษตร. “การดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี”

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์.

บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๙.

เฉลียว พันธุ์สีดา. คู่มือการบริหารงานห้องสมุดโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: ต้นอ้อ, ๒๕๔๒.

ชนากานต์ สิงห์เรือง. “การบริหารจัดการห้องสมุดตามหลักสังคหวัตถุธรรมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

โชติมา วัฒนนะ. “ห้องสมุดไร้หนังสือ เรียกว่าห้องสมุดได้จริงหรือ”. **วารสารสารสนเทศ**. ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๙): ๑-๑๐.

ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์. “นวัตกรรมและสื่อในการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่๒๑”. **Veridian E-Journal, Silpakorn University**. ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – เมษายน ๒๕๕๙): ๕๖๐- ๕๗๐.

ธีรโชติ เกิดแก้ว. “สี่ปายะ ๗ : หลักการจัดระเบียบเพื่อความสมดุลของครอบครัว/สังคม”. **วารสาร มฉก. วิชาการ**. ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑๕ (๒๕๕๗) : ๘๐-๙๒.

น้ำทิพย์ วิภาวิน. **การใช้ห้องสมุดยุคใหม่**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: เอสอาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์, ๒๕๕๐.

ปรีดี ปลื้มสำราญกิจ และดารารพร มาตขาว. “ห้องสมุดในศตวรรษที่๒๑”. **วารสารวิชาการหอสมุดแห่งชาติ**. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๖๑): ๑-๑๖.

พระลิขิต ทินนปโย. “รูปแบบการจัดการสี่ปายะในสำนักปฏิบัติธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย”. **วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์**. ปีที่ ๑๓ เล่ม ๓ (มิถุนายน ๒๕๖๐): ๒๑๗-๒๑๙.

ไพฑูริย์ สีนลรัตน์. “การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบ CRP”. **รายงานการวิจัย**. คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

วิจารณ์ พานิช. **วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ ๒๑**. กรุงเทพมหานคร: ตาตาพับลิเคชั่น จำกัด, ๒๕๕๔.

สุมาลี สังข์ศรี. **การจัดการศึกษานอกระบบด้วยวิธีการศึกษาทางไกลเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต**. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, ๒๕๔๕.

อุทัย พุดิยะโพธิ. “การพัฒนาศักยภาพของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา”. **รายงานการสัมมนาความร่วมมือระหว่างห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาครั้งที่ ๗** ข่ายงานห้องสมุด : ระดับนานาชาติ ระดับภูมิภาค และระดับชาติ. กรุงเทพมหานคร: คณะอนุกรรมการพัฒนา ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

- ชาน ชูอ้น. “โครงการห้องสมุดเด็กในเกาหลี: ห้องสมุดมหัศจรรย์” ใน เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ ประจำปี ๒๕๕๕ TK Conference on Reading ๒๐๑๒ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ ๑๒-๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๕. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.tkpark.or.th/tha/papers_detail/38 [๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๓].
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. “มาตรฐานสถิติประเทศไทย”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.nso.go.th/nsoweb/statisticalStandards> [๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๓].
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/plan/p12/plan12.pdf> [๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๓].
- อาภรณ์ รัตน์มณี. “ทำไมระบบการศึกษาไทยจึงพัฒนาช้า”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://school8.education.police.go.th/technical/technical05.html> [๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๓].